

ДЕЙСТВИЕ НА РЕШЕНИЕТО ЗА ОБЯВЯВАНЕ В НЕСЪСТОЯТЕЛНОСТ

гл. ас д-р Десимира Юрукова
ЮЗУ „Неофит Рилски“

EFFECT OF THE COURT DECISION TO DECLARE INSOLVENCY

Assist. Prof. Desimira Yurukova, PhD
SWU „Neofit Rilski“

Abstract: *The report analyses the decision of the court to declare insolvency for the debtor. The insolvency proceedings are opened against insolvent trader, who is solvent or over-indebted. The effect of adjudication is to declare insolvency. This court decision is constitutive and has a notification action. The decision has an immediate enforcement and may be appealed within 7 days from the date of entry into the Commercial Register. Appeals do not have a suspensive effect.*

Key words: *insolvency, court decision, effect, immediate enforcement.*

Увод

Производството по несъстоятелност има динамичен фактически състав и отразява невъзможността на търговеца за платежоспособност или наличие на свърхзадълженост. В темпото на бързоразвиващия се свят, икономика, инфлационни процеси и търговски отношения, несъстоятелността става все по-възможна. През първата половина на 2022 г. на 2022 г. броят на неплатежоспособността се е увеличил с почти 50% в сравнение с първата половина на 2021 г. в повечето европейски държави. Това е резултат от безпрецедентните държавни спешни мерки и финансиране, невъзможност да се преодолеят високи инфлационни процеси, енергийни разходи, проблеми с ликвидността, големи заеми с растящи лихви, неплатежоспособността постепенно се връща към нивата отпреди кризата с COVID-19.

Решението на съда за обявяване на търговеца в несъстоятелност отразява невъзможността за осъществяване на търговска дейност, поради неплатежоспособност или свърхзадълженост. Обявителното решение води до редица правни последици, които ще бъдат разгледани в настоящия доклад.

Изложение

Целта на производството е регламентирана в чл. 607 ТЗ – а именно да се постигне справедливо удовлетворяване на кредиторите и възможност за оздравяване на предприятието на длъжника. Основна цел на производството по несъстоятелност е обявяването от съда на длъжника в несъстоятелност. Когато не е възможно да бъде реализирана оздравителната цел, се пристъпва към ликвидационната цел, а именно обявяване на длъжника в несъстоятелност. Съпътстващи цели на производството по

несъстоятелност са и защита защита на интересите на третите лица, сключвали сделки с длъжника през периода от началната дата на неплатежоспособността до датата на откриване на производството по несъстоятелност (подозрителен период), спрямо които производството оказва въздействие. Много важна цел, която изрично не е посочена в закона, но произтича от същността на несъстоятелността, е защита на интересите на гражданите, на които следва да се осигури нормален и спокоен пазар.

1. Основания за обявяване в несъстоятелност

Основанията за обявяване на търговеца в несъстоятелност са изчерпателно изброени в чл. 710 ТЗ. В настоящия доклад ще анализирам само основанията във връзка с решението за обявяване на длъжника в несъстоятелност.

Съдът ще обяви длъжникът в несъстоятелност ако в предвидения от закона срок не е бил предложен план за оздравяване на длъжника или предложеният план не е бил приет от събранието на кредиторите, или не е бил утвърден от съда. Оздравителният план на предприятието на длъжника има характера на особена многостранна сделка. В чуждата литература оздравителният план се приема и като договор. Изхожда се от правилото, че за приемането му е необходимо съгласие на длъжника.¹ Целта на плана е да се уредят отношенията между длъжника и кредиторите, а не да се договарят взаимно по отношение на изпълнението му.

При липса на предложен план съгласно чл. 696 ТЗ в установения срок, съдът обявява служебно и незабавно длъжника в настоятелност. Преклузивният характер срока на предложението на план води до преклузия на възможността за искане на оздравително производство.² В този смисъл е и Решение № 118/2023-03-13, постановено по Търговско дело № 480/2022 на Окръжен съд – Варна, с което дружеството в обявено в несъстоятелност поради пасивно поведение на длъжника. Не е бил представен оздравителен план съгласно чл. 698 ал. 1 от ТЗ, срокът за предлагане е едномесечен от обявяване в Търговския регистър на определението на съда по чл. 692 ТЗ.

Следваща възможност за обявяване на длъжника в несъстоятелност е в резултат на непреимане на предложеният план от събранието на кредиторите. Събранието на кредиторите може да приеме или съответно да отхвърли плана за оздравяване. Целта на плана за оздравяване е да облекчи положението на длъжника, но е възможно с предложеният план да се стигне до влошаване на положението му. Затова той може да отправя възражение срещу плана. Аналогична възможност е предвидена и в немското законодателство.³

Предоставеният и допуснат план може да бъде неутвърден от съда. Неутвърждаване на плана от съда се прави по законосъобразност. При отсъствие на проце-

¹ **Wielebinski, J., D. Rucavina.** – In: Lobo, O. E. F. (ed) Op. cit., p. 697: в тази насока и **Bauer, Fr., R Steurner.** Op. cit., S. 316, 317:

² В същия смисъл **Григоров, Г.** Несъстоятелност, Сиби, 2017 стр. 346. Съдебната практика определя еднозначно 1-месечния срок като преклузивен (така Р – 645-2003 на ВКС, V, г. о). Според **Григоров, Г.** срокът е преклузивен предвид неговия процесуален характер и с оглед на нуждата от бързо развитие на производството по несъстоятелност.

³ Немската практика признава подобна възможност за отправяне на възражения вж. **Von Schmidt, K.** (Herausg.) Op. cit. S. 1803.

суалните или материалните изисквания съдът с решение отказва да утвърди плана и обявява длъжника в несъстоятелност.

Констатирането на неплатежоспособност⁴ или свръхзадълженост от съда е в резултат на проверка по законосъобразност след подаване на молбата за откриване на производство по несъстоятелност. Основаният за обявяване на неплатежоспособност или респективно свръхзадълженост няма да бъде обсъждани в доклада.

Следващо основание за предпоставка за обявяване в несъстоятелност от съда е наличното имущество е недостатъчно за покриване на началните разноски и ако разноските не са предплатени по реда на чл. 629 б от ТЗ.

Ако длъжникът не изпълнява задълженията си по плана или по чл. 700 а, ал. 5, 6, 7 и 8 , кредиторите, чиито вземания са преобразувани с плана и представляват не по-малко от 15 на сто от общия размер на вземанията, или надзорният орган по чл. 700 а могат да поискат възобновяване на производството по несъстоятелност, без да се доказва нова неплатежоспособност, съответно свръхзадълженост.

2. Решението за обявяване в несъстоятелност

Решението за обявяване в несъстоятелност подлежи на незабавно изпълнение съгласно чл. 714 ТЗ. Това означава, че то проявява действието преди да стане необжалваемо, даже и да е било обжалвано. Решението подлежи на изпълнение по силата на закона, а не като подлежащо на предварително изпълнение, допуснато от съда. Предвидените в закона материалноправни последици на решението настъпват преди необжалваемостта му съгласно определение от 14. 09. 2005 г. по т. д. № 516/2005 г. на Върховен касационен съд, Търговска колегия.

2.1. Конститутивно действие на решението

Производството по несъстоятелност започва с едностранно волеизявление за уважаване на молбата по чл. 625 от ТЗ, с цел да се потвърди неплатежоспособност със сила на присъдено нещо или пък свръхзадължеността на търговеца. Това право по своята същност е преобразуващо субективно право, което може да доведе до правна промяна на положението на длъжника. С уважаването на молбата за откриване на производство по несъстоятелност, за търговеца настъпват последици, които ограничават правата на длъжника съгласно чл. 635 и чл. 636 от ТЗ, задължение за оказване на съдействие и съответно спиране на изпълнителните производства срещу длъжника. Позицията на ВКС⁵ е, че производството по несъстоятелност е универсално принудително производство. Вследствие на откриването му стават изискуеми всички задължения на длъжника, без значение техния характера, вид и размер.

Решението, с което съдът обявява длъжника в несъстоятелност е последна фаза от производството. С него се приема, че са налице основанията на чл. 710 и другите предвидени в закона. С това решение настъпват конститутивни последици за търговеца. Решението за обявяване в несъстоятелност се вписва в Търговския регистър и действа по отношение на всички. Обявяването на решението има конститутивно действие за настъпване на последиците в резултат на обявената несъстоятелност.

⁴ Вж. Решение № 26/2022-04-11, по Търговско дело № 45/2022 на Окръжен съд - Велико Търново

⁵ В този смисъл е Решение № 60060 от 18.08.2021 г. по т. д. № 161 / 2021 г. на Върховен касационен съд, 1-во тър. отделение:

Решение № 124 от 21.01.2014 г. по търг. д. № 1058/2012 г. на Върховен касационен съд.

2.2. Оповестително действие на решението

При постановяване на решение за обявяване в несъстоятелност, съдът задължително се разпорежда и по отношение на вписването на решението в търговския регистър. Решението на съда за обявяване на търговеца е несъстоятелност съгласно чл. 712 от ТЗ се обявява задължително в Търговския регистър. Оповестяването на несъстоятелността се вписва съгласно чл. 622 ТЗ. Действието на вписването е оповестително по отношение на добросъвестните трети лица по правилата на чл. 7 ал. 1 от ЗТР. За тях длъжникът се смята за обявен в несъстоятелност от датата на вписването. За недобросъвестните лица последиците от обявяването на длъжника в несъстоятелност се приема, че са настъпили преди вписването на решение от чл. 711 от ТЗ, а именно от момента, в който се установи, че са узнали за постановяването на решението.

Решението по чл. 710 ТЗ следва да се впише и в Централния регистър на особите залози, при хипотеза ако е открита партида на съответния търговец. Съгласно чл. 26 ал. 3 т. 10 и чл. 30 ал. 1 от ЗОЗ след вписването се, приема, че са осведомени и третите добросъвестни лица.

На следващо място решението по чл. 710 ТЗ се вписва и в книгата по чл. 634 в ТЗ. Тази книга е на разположение на кредиторите в канцеларията на съда по несъстоятелността и в нея се вписват всички актове на съда по несъстоятелността, в това число и решението за обявяване на длъжника в несъстоятелност.

3. Обжалване на решението

Постановеното решение по чл. 710 ТЗ може да се обжалва по общия ред на Гражданскопроцесуалния кодекс в 7-дневен преклузивен срок от вписването му в Търговския регистър. Изпълнението на решението не може да се спре по искане на страните или служебно от съда.⁶ В закона не са посочени изчерпателно лицата, които са легитимирани да обжалват решението. Следователно се предполага, че е налице широк кръг от лица, които трябва да имат правен интерес от обжалването. Когато решението за обявяване в несъстоятелност е постановено след открито производство по несъстоятелност, легитимирани лица да го обжалват са и всички кредитори.

Решението за обявяване в несъстоятелност по чл. 632 ал. 2 и чл. 632 ал. 1 ТЗ може да бъде обжалвано и от трети лица, когато вземанията им произтичат от влязло в сила съдебно решение или влязъл в сила акт, установяващ публично правно задължение на длъжника. Решението може да се обжалва и от трети лица, които имат основателно вземане, което е обезпечено със залог или ипотека, вписани в публичен регистър преди датата на подаване на молбата за откриване на производство по несъстоятелност съгласно чл. 613 а ал. 2 ТЗ. Не може да обжалва решението за обявяване на длъжника в несъстоятелност само синдикът, поради липса на правен интерес.⁷

⁶ **Иванов, Ал.** Търговски сделки и несъстоятелност, Снела, С., 2017 г. стр. 243

⁷ Противоположна теза застъпва **Калайджиев, А.**, Оздравяване на предприятието, С., Труд и право, с. 160, в случая на обявяване в несъстоятелност при отказ на съда да утвърди оздравителния план.

4. Последници

Решението, с което е обявен длъжника в несъстоятелност, има следните последици. Те са установени във фактическия състав на съдържание на решението за обявяване в несъстоятелност в чл. 711 ТЗ като задължителни реквизити. Обявителното действие на решението се вписва в търговския регистър, се цел публичност и осведоменост. Съдебното решение прекратява дейността на предприятието. Задължително се постановява прекратяване на търговската дейност, като се прекратява и действието на органите на юридическото лица. Решението постановява и обща възбрана и заповед върху имуществото на длъжника. Съдебното решение лишава длъжника от правото да управлява и да се разпорежда с имуществото, включено в масата на несъстоятелността. С него се постановява започване на осребряване на имуществото, включено в масата на несъстоятелността, и разпределение на осребреното имущество.

Изводи

Съдебното решение за обявяване на длъжника в несъстоятелност може да постигне само една от целите на производство. Ако не се реализира оздравителното производство, се стига до ликвидационното. Съдът в своето решение е длъжен да обяви длъжника в несъстоятелност при гореизложените хипотези, за да постигне ликвидационната цел на производството по справедливо удовлетворяване на кредиторите. Незабавното действие на решението има и защитна цел, с която се позволява удовлетворяването на кредиторите. Конститутивното действие на решението води до прекратяване на търговската дейност на длъжника в резултат на неплатежоспособност или свръхзадълженост и настъпването на последиците от обявената несъстоятелност.

Литература:

1. Иванов, Ал. Търговски сделки и несъстоятелност, С., Сиела, 2017.
2. Григоров, Г. Несъстоятелност, С., Сиби, 2017.
3. Маданска, Н. и др. Производство по несъстоятелност: Материалноправни, процесуални и регистърни въпроси. С., Сиби, 2010.
4. Стефанов, Г. Търговската несъстоятелност, В. Търново., Абагар, 2009.
5. Калайджиев, А. Оздравяване на предприятието. С., Труд и право, 2006.
6. Von Schmidt, K. (Herausg.) Beck'sche Kurz - Kommentare, Band 27. Insolvenzordnung, München, Verlag C.H. Beck, 2013.